

Kotimaisten kielten keskus

INSTITUTET FÖR DE INHEMSKA SPRÅKEN

Tilinpäätös 2016

Sisälllys

Toimintakertomus.....	3
1. Johdon katsaus.....	3
2. Tuloksellisuus.....	4
Suomen ja ruotsin kielen huolto ja neuvonta sekä kielenhuoltoon liittyvä tutkimus.....	5
Saamen kielten, viittomakielten ja romanikielen lautakunnat	6
Sanakirjatyö ja siihen liittyvä tutkimus	7
Aineistot, arkistot ja kirjasto	8
3. Vaikuttavuus.....	10
3.1 Toiminnan vaikuttavuus	10
3.2 Siirto- ja sijoitusmenojen vaikuttavuus	12
4. Toiminnallinen tehokkuus	12
4.1 Toiminnan tuottavuus	12
4.2 Toiminnan taloudellisuus.....	15
4.3 Maksullisen toiminnan tulos ja kannattavuus	16
4.4 Yhteisrahoitteisen toiminnan kustannusvastaavuus	16
5. Tuotokset ja laadunhallinta.....	17
5.1 Suoritteiden määrät ja aikaansaadut julkishyödykkeet.....	17
5.2 Palvelukyky sekä suoritteiden ja julkishyödykkeiden laatu	17
6. Henkisten voimavarojen hallinta ja kehittäminen	18
7. Tilinpäätösanalyysi.....	19
7.1 Rahoituksen rakenne	19
7.2 Talousarvion toteutuminen.....	19
7.3 Tuotto- ja kululaskelma.....	19
7.4 Tase	20
8. Sisäisen valvonnan arviointi- ja vahvistuslausuma	20
9. Arviointien tulokset.....	22
10. Yhteenvedo havaituista väärinkäytöksistä	22
Tilinpäätös	23
1. Talousarvion toteumalaskelma vuodelta 2016.....	23
2. Tuotto- ja kululaskelma	24
3. Tase	24
4. Liitetiedot	25
5. Allekirjoitukset	26

[Kotimaisten kielten keskuksen julkaisuluettelo 2016](#)

Kotimaisten kielten keskus 2017

Toimitus: Ulla-Maija Forsberg, Toni Nykänen, Ritva Paananen ja Sirkka Rautoja

Julkaisuluettelo: Anna-Liisa Kristiansson

Toimintakertomus

1. Johdon katsaus

Kotimaisten kielten keskukselta annetun lain (1403/2011) mukaan Kotimaisten kielten keskus on opetus- ja kulttuuriministeriön hallinnonalaan kuuluva virasto. Keskuksen tavoitteena on kielen asiantuntijana edistää keskuksen toimialaan kuuluvien kielten käyttöä yhteiskunnassa. Keskuksen tehtävänä on suomen ja ruotsin kielten huolto, neuvonta ja sanakirjatyö sekä kielenhuoltoon ja sanakirjatyöhön liittyvä tutkimus. Keskuksen tehtävänä on lisäksi koordinoita saamen kielten, viittomakielten ja romanikielen huoltoa.

Kotimaisten kielten keskuksen (myöhemmin Kotus) tehtävänä on vahvistaa kieliyhteisön tietoisuutta ja toimintaa suomen ja ruotsin kielen monipuolisen käytön takaamiseksi Suomessa. Kotus korostaa kaikkien suomalaisten äidinkielen merkitystä ja pyrkii vaikuttamaan siihen, että jokaisen ihmisen oikeus omaan kieleen tunnustetaan ja sen käyttöön kannustetaan.

Kotuksen tehtävät ulottuvat sekä kielen statuksen että kielen laadun ja kielitiedon vahvistamiseen. Toiminnan tuloksellisuutta seurataan kolmella alueella: kielenhuolto ja siihen liittyvä tutkimus, sanakirjatyö ja siihen liittyvä tutkimus sekä kieliaineistojen tarjonta. Kaikilla toiminnan alueilla saavutettiin vuonna 2016 hyviä tuloksia.

Kotus on vakiinnuttanut paikkansa luotettavana kielenhuollon asiantuntijalaitoksena, joka palvelee kieliasioissa eri ammattiryhmiä ja kaikkia kansalaisia. Työ lähtee siitä, että jokaisella on oikeus saada tietoa kielestä sekä laadukasta palvelua asiallisella, selkeällä ja ymmärrettävällä kielellä.

Vuonna 2016 Kotus jatkoi aktiivista osallistumista julkista kielenkäyttöä ja sen parantamista koskevaan työhön. Neuvonta, ohjeiden laatiminen, lausuntojen antaminen ja koulutus ovat kielen- ja nimistöhuollon jatkuvia keskeisiä tehtäviä. Viranomaiskieli ja sujuva asiointi viranomaisten kanssa ovat yhteiskunnan toimivuuden ja yksilön hyvinvoinnin kannalta olennaisia, ja vuoden 2015 virkakielikampanjan vaikuttavuus on ollut selvästi nähtävissä lisääntyneenä kiinnostuksena viranomaiskieltä kohtaan. Myös Kotuksen laatimat kielenhuollon oppaat ovat olleet kysytyjä. Vuonna 2016 julkaistiin verkossa mm. Asutusnimihakemisto, joka sisältää Suomen kunnannimet sekä yli 20 000 muuta asutusnimeä, niiden oikeinkirjoituksen sekä taivutusohjeet.

Toinen keskeinen Kotuksen toiminta-alue on sanakirjatyö. Monet Kotuksen tuottamista sanakirjoista ovat tärkeitä kansalliskielten tutkimuksen lähteitä, mutta myös kieliyhteisön on tärkeää tuntea oman kielensä historiaa ja nykytilaa ja päästä näitä koskevan tiedon äärelle. Kotuksen kaikki sanakirjat tuotetaan verkkoon vapaasti luettaviksi, ja *Vanhan kirjasuomen sanakirjan*, *Suomen murteiden sanakirjan* ja *Ordbok över Finlands svenska folkmål* -teoksen sana-artikkeleita tarjottiin verkkoon jälleen lisää. Suomen murteiden sanakirjan käytettävyyttä lisättiin linkittämällä sinne sähköiset levinneisyyskartat koko verkossa olevalta aakkosväliltä. Kotus keskittyykin yhä vahvemmin verkossa julkaisemiseen, ja verkkosivuston ja kielenhuollon verkkopalvelun uudistukset tukevat hyvin tätä suuntausta. *Kielitoimiston sanakirja* on niin ikään ollut vuodesta 2014 vapaasti luettavissa.

Kolmas toiminnan alue on Kotuksen laajojen kieliaineistojen kehittäminen ja tarjoaminen kaikille kiinnostuneille. Vuoden 2016 suuri panostus on ollut Nimiarkiston digitointi, ja työ jatkuu edelleen vuonna 2017, jolloin pyritään saamaan aineisto kansalaisten käyttöön.

Henkilötyövuosien määrä oli vuonna 2016 kaikkiaan 78,85 (2015: 76,7 htv). Henkilötyövuosien määrä on pitkästä ajasta pysynyt suhteellisen stabiilina, ja hankkeissa on voitu käyttää myös jonkin verran määräaikaista työntekijöitä. Osaamisen ja hiljaisen tiedon siirtäminen on edelleen kuitenkin yksi Kotuksen merkittävimmistä riskeistä, koska henkilökunnan keski-ikä on ollut jo pitkään nousussa ja lähivuosina on edessä paljon eläkkeelle siirtymisiä.

Kotus on vähentänyt tilakustannuksiaan, kun muutto Hakaniemenranta 6:een helmikuussa 2016 toteutui. Toimitilojen kokonaispinta-ala pienentyi 1 000 m²:llä, ja merkittävä osa kotuslaisia työskentelee nyt avotiloissa. Hakaniemenrantaan kirjasto toteutettiin yhteiskirjastona Suomen Akatemian, Opetushallituksen ja CIMOn kanssa. Kotuksessa oli sen toteuttamisessa ja on edelleen sen ylläpidossa ja myös kokoelmien puolesta päävastuu.

Kesällä 2016 Kotuksen johtaja vaihtui, kun Pirkko Nuolijärvi siirtyi eläkkeelle 18 vuoden johtajakauden jälkeen. 1.8. alkaen viisivuotiskaudeksi nimitettiin johtajaksi Ulla-Maija Forsberg. Johtajanvaihdos sujui ilman kitkaa, toiminta on jatkunut tehokkaasti ja työilmapiiri on pysynyt hyvänä. Henkilöstö on erittäin motivoitunutta ja tehtäviinsä voimakkaasti sitoutunutta, joten sikäli tulevaisuudennäkymät ovat toiveikkaat.

2. Tuloksellisuus

Kotuksen tavoitteet toteutuivat pääosin hyvin. Asetetut tavoitteet ylittyivät monissa kohdin.

Taulukko 1. Kotuksen indikaattorit 2016

	Tavoite 2016	Toteuma 2016
Kielenhuolto		
Julkaisut, kpl	300	223
Julkaisut, sivua	3 950	4 998
Esitelmät ja asiantuntijatehtävät, kpl	400	340
Kielenkäytön opetus, tuntia	1 200	763
Kielineuvonta, vastauksia, kpl	6 500	6 758
Sanakirjat		
Sana-artikkeleita, kpl	52 000	59 100
Kieliaineistot		
Tietopalvelutehtävät, kpl	1 000	1 116
Sähköiset aineistot*	84 000	119 822

*Luku kuvaa kumuloivasti sähköisten aineistojen karttumista ja jalostusastetta.

Suomen ja ruotsin kielen huolto ja neuvonta sekä kielenhuoltoon liittyvä tutkimus

Kotuksen tulossopimus 2016:

Kotus toimii suomen kielen huollon ja Suomessa käytettävän ruotsin kielen huollon keskeisenä asiantuntijana ja suositusten laatijana. Kotus vaikuttaa siihen, että kieliyhteisöillä on käytössään toimiva yleiskieli, julkisten tiedotusvälineiden ja viranomaisten kielenkäyttö on asiallista ja ymmärrettävää ja virallinen nimistö asianmukaista.

Kotus tuottaa ajantasaisia ja laadukkaita julkaisuja ja palveluja, jotka vastaavat kieliyhteisön ja työssään kieltä käyttävien tarpeisiin. Kotus kehittää verkkosivustoaan keskeiseksi, helposti saavutettavaksi lähteeksi niin kielenkäytön avainryhmille kuin suurelle yleisölle. Kotus tekee kielen- ja nimistönhuollon tarpeista lähtevää tutkimusta ja seuraa sekä arvioi erityisesti hallinnon kielenkäyttöä. Kotuksen yhteydessä toimivat suomen ja ruotsin kielen lautakunnat.

Kotus edistää toiminnassaan Hyvän virkakielen toimintaohjelman (2014) ehdotuksia.

Kielenhuollon, neuvonnan ja tutkimuksen tavoitteet saavutettiin pääosin hyvin. Kotuksen tarjoaman suomen ja ruotsin kielen huollon laatuun luotetaan, ja toiminnan asema on vakaa sekä suuren yleisön että keskeisten sidosryhmien piirissä. Kotus jatkoi kielenhuollon palvelujen siirtämistä soveltuvien osien verkkoon ja teki edelleen aktiivista yhteistyötä virkakielen kehittämiseksi.

Kielenhuollon palvelut, julkaisut ja esitelmät

Julkaistiin vapaasti verkossa luettavaksi *Asutusnimihakemisto*. Tämä verkkojulkaisu sisältää Suomen kunnannimet ja yli 20 000 muuta asutusnimeä, ja siitä voi tarkistaa mm. asutusnimien suositetun kirjoitusasun ja paikallissijaintuvuuden (Luvialla, Laviassa) sekä sen, onko suomenkielisen nimen rinnalla käytössä ruotsin- tai saamenkielinen nimi. Täydennettiin myös edellisenä vuonna avattua *Kielitoimiston ohjepankkia* sekä muita kielen- ja nimistönhuollon verkkojulkaisuja, -aineistoja ja -sivuja. Aloitettiin verkkosivuilla suomen yleiskielen seurantatalkoot, joihin kaikki kielenkäyttäjät voivat lähettää havaintojaan. Havaintolomakkeita saatiin vuoden loppuun mennessä yli tuhat, ja havainnoista kirjoitettiin Kotuksen verkkosivuille. Verkkosivuilla aloitettiin myös ruotsinkielinen blogi.

Jatkettiin *Hyvän virkakielen toimintaohjelman* (2014) ehdotusten edistämistä mm. järjestämällä yliopistojen, ammattikorkeakoulujen ja ammattiopistojen viestinnän opettajille työpaja, jossa pohdittiin menetelmiä oppilaitoksille suunnattujen toimenpidesuositusten toteuttamiseksi. Kotus jakoi Vuoden selväsanainen -palkinnon hyvän virkakielen edistämisestä. Avattiin virkakielen Facebook-sivut ja alettiin valmistella virkakielen verkkokurssia. Viranomaiset tilasivat hallinnon uudistuksiin liittyvien verkko-ohjeittensa tekstinhuoltoa, jotta ohjeet olisivat kansalaisille ymmärrettäviä. Maanmittauslaitokselle järjestettiin selkeän ruotsin kielen koulutusta.

Kielenhuollon tiedotuslehdet *Kielikello* ja *Språkbruk* ilmestyivät kumpikin edelleen neljä kertaa vuodessa sekä painettuina että sähköisinä, ja niiden verkkoarkeistoja päivitettiin. Kielikellon kirjoituksissa näkyi mm. Kotuksen 40-vuotisjuhlavuosi. *Språkbruk*-lehti sai näkyvyyttä mm. Helsingin Kirjamessuilla. Alettiin valmistella Kielikellon siirtymistä vuoden 2018 alusta kokonaan verkkoon.

Kielestä ja nimistöstä kirjoitettiin ja esitelmöitiin yleistajuisesti monilla muillakin foorumeilla. Kielitoimiston neuvonnan historiasta ilmestyi kuulokuvasarja Ylen radio-ohjelmassa. Osallistuttiin henkilönnimilain uudistamistyöryhmään suomen- ja ruotsinkielisen nimistön asiantuntijoina. Eri tahojen kielenkäyttöön vaikutettiin myös lukuisissa muissa työryhmissä ja elimissä sekä antamalla lausuntoja.

Verkkosivuilla ja julkaisuissa tarjottavien ohjeiden täydennykseksi tarjottiin edelleen henkilökohtaista neuvontaa. Kysyntä osoittaa, että myös tätä palvelua tarvitaan jatkuvasti. Lisäksi palvelu antaa tietoa kieliyhteisön tiedontarpeesta.

Kielilautakunnat

Sekä suomen että ruotsin kielen lautakunta kokoontuivat kolme kertaa. Lautakunnat alkoivat suunnitella kaikkien Kotuksen lautakuntien yhteistä Suomen itsenäisyyden satavuotisjuhlaseminaaria.

Kielenhuoltoon liittyvä tutkimus ja kansainvälinen yhteistyö

Osallistuttiin eurooppalaiseen Eurolect Observatory -hankkeeseen, jossa tutkitaan, millaisia eroja EU-säädösten kielen ja kansallisen lakikielen välillä ilmenee, ja jatkettiin muita tutkimushankkeita. Toimittiin kotimaisessa ja kansainvälisessä akateemisessa yhteisössä myös julkaisemalla artikkeleja, toimittamalla tieteellisiä julkaisuja ja esitelmöimällä konferensseissa mm. kutsuttuna plenaariesitelmöitsijänä. Ohjattiin väitöskirjoja ja muita opinnäytteitä, annettiin akateemisia asiantuntijalausuntoja sekä toimittiin tieteellisten julkaisujen toimitusneuvostoissa.

Osallistuttiin Euroopan kielentutkimuslaitosten kielipoliittisen yhteistyöelimen EFNILin toimintaan, Euroopan paikkatietohankkeen ELF:n eksonymiryhmän ja YK:n paikannimiasiantuntijoiden ryhmän UNGEGNin toimintaan sekä kansainvälisten selkeän kielen järjestöjen Clarityn ja Plainin työhön. Osallistuttiin pohjoismaisten kielenhuoltoelinten verkoston toimintaan mm. järjestämällä pohjoismaisen kielikokous Vaasassa ja osallistumalla vuonna 2017 Tanskassa pidettävän pohjoismaisen selkeän kielen konferenssin valmisteluun. Esitelmöitiin kansainvälisessä kielineuvontakutsusymposiumissa Tallinnassa, Viron selkeän kielen Selge sõnum -palkinnon jakogaalassa ja Viron suomen kielen opettajien keväteseminaarissa Tartossa. Jatkettiin yhteistyötä Ruotsin Kielineuvoston ja Viron kielen instituutin kanssa.

Saamen kielten, viittomakielten ja romanikielen lautakunnat

Kotuksen tulossopimus 2016:

Kotuksen yhteydessä toimivat saamen kielen, viittomakielen ja romanikielen lautakunnat. Kotuksen nimittämä vastuuhenkilö toimii yhteistyössä lautakuntien asioissa Helsingin ja Oulun yliopistojen sekä Kuurojen Liiton kanssa saamen kielten, viittomakielten ja romanikielen tehtävien siirryttyä niille vuonna 2012.

Kotuksen vastuuhenkilö piti yhteyttä saamen kielten, romanikielen ja viittomakielten lautakuntiin. Hän toimi myös romanikielen lautakunnan sihteerinä. Lautakuntien tehtävänä on alallaan antaa kielenkäyttöä koskevia periaatteellisia tai yleisluonteisia suosituksia.

Saamen kielten lautakunta nimitettiin 1.6.2015 alkaneeksi kolmivuotiskaudeksi.

Viittomakielten lautakunta kokoontui kolmesti. Lautakunta antoi lausuntoja, laati selvityksiä ja osallistui kielipoliittiseen keskusteluun ja toimintaan. Lautakunnalle perustettiin toimintavuonna oma Youtube-kanava *Viittomakielten lautakunta – Teckenspråksnämnden*.

Romanikielen lautakunta piti toimintavuonna viisi kokousta. Se käsitteli romanikielen kielipoliittisia kysymyksiä pyrkimyksensä vahvistaa romanikielen asemaa sekä kieliyhteisössä että muuten yhteiskunnassa. Lautakunta pyrki vaikuttamaan kielipoliittiseen päätöksentekoon mm. kannanotoilla ja toimi taustaryhmänä romanikielen elvytysprojektin esiselvityshankkeen laadinnassa. Lautakunta myös osallistui romanin normikielen suunnitteluun ja käsitteli suomen romanin kieliopillisia kysymyksiä.

Sanakirjatyö ja siihen liittyvä tutkimus

Kotuksen tulossopimus 2016:

Kotus julkaisee laadukkaita nykykieltä kuvaavia sanakirjoja ja tuottaa kieli- ja kulttuuriperintöä sisältäviä sanakirjoja pääasiassa sähköisesti verkkosanakirjoina.

Kotus pitää ajantasaisena nykysuomen sanastoa kuvaavaa ja suosituksia antavaa Kielitoimiston sanakirjaa sekä laatii Suomen murteiden sanakirjaa, Suomen ruotsalaismurteiden sanakirjaa, osin ulkopuolisella rahoituksella Vanhan kirjasuomen sanakirjaa ja kehittämishankerahoituksella maahanmuuttajakielten sanakirjoja, joista ensimmäisenä suomi–somali-sanakirjan. Kotus tekee voimavarojensa mukaan sanakirjatyöhön liittyvää tutkimusta.

Nykysuomea kuvailevasta ja normittavasta *Kielitoimiston sanakirjasta* ilmestyi ajantasaistettu versio. Sanakirja käsittää 100 000 hakusanaa. Verkossa ilmestyi myös finlandismeja, suomenruotsin erityispiirteitä, käsittelevä *Finlandssvensk ordbok* (FSOB).

Vanhan kirjasuomen sanakirjasta (VKS) siirrettiin verkkoon painettuna ilmestynyt 2. nide sekä julkaistiin uutena aakkosväli *oikejus–omainen*. Vuoden 2016 lopussa verkossa on jakso *ja–omainen* (yhteensä 26 300 sana-artikkelia). Suomen murteiden sanakirjaan (SMS) liitettiin painettuna jo ilmestyneet 3. ja 4. nide sekä uutena aakkosväli *laska–letkastua*, joten verkkosanakirjassa on vuoden 2016 lopussa jakso *he–letkastua* (yhteensä 132 000 sana-artikkelia). *Ordbok över Finlands svenska folk mål* -sanakirjaan (FO) liitettiin aakkosväli *p–pipsa*, verkkosanakirja kattaa nyt aakkosvälin *a–pipsa* (yhteensä 70 200 sana-artikkelia). Suurten sanakirjojen (SMS, VKS, FO) toimitustyö on näin siirtynyt tai siirtymässä aakkosten jälkipuoliskolle.

Vuoden 2016 merkittävä saavutus oli sähköisten levikkikarttojen liittäminen *Suomen murteiden sanakirjan* koko verkossa julkistettuun aakkosväliin. Nämä 45 700 karttaa ovat saatavilla myös sanakirjasta riippumatta erikseen avoimena datana.

Jatkettiin suomi–somali- ja suomi–kurmandži-sanakirjan toimittamista. Sanakirjat ovat ensimmäisiä sanakirjoja hankkeessa, jossa tuotetaan kotoutumista tukevia sekä tulkkeja ja kääntäjiä palvelevia maahanmuuttajien kielten sanakirjoja.

Karjalan kielen verkkosanakirja (KKS) on vapaasti luettavissa verkossa. Sanakirjan aineisto on lisäksi tarjolla avoimena datana. Myös suomen kielen ja saamelaiskielten etymologinen tietokanta Alku-Álgu on verkossa.

Sanakirjantoinittajat osallistuivat alan kansallisiin ja kansainvälisiin tilaisuuksiin, ja samoin jatkettiin toimimista nelivuotisessa verkostoitumishankkeessa European Network of e-Lexicography (COST Action IS1305).

Vuoden aikana sanakirjojen toimittajat kirjoittivat sanakirjatyöhön liittyviä yleistajuisia artikkeleita ja toimivat vertaisarvioijina eri julkaisuissa.

Kuvio 1. Kokonaan ja osin verkossa ilmestyneiden sanakirjojen tilanne vuoden 2016 lopussa

Kielitoimiston sanakirja		
a-ö		
Karjalan kielen sanakirja		
a-ö		
Suomen murteiden sanakirja		
a-havuvasta	he-letkastua	mu-
Vanhan kirjasuomen sanakirja		
a-i	ja-omainen	p-
Finlandssvensk ordbok		
a-ö		
Ordbok över Finlands svenska folk mål		
a-pipsa		s-

Ilmestyneet aakkosvälit täysivärisinä (SMS ja VKS täydentyvät alkupäästään 1–2 vuoden kuluttua). Vaaleanvärisellä taustalla on lisäksi merkitty, mihin kohtaan SMS:n, VKS:n ja FO:n toimitustyö on edennyt vuonna 2016.

Aineistot, arkistot ja kirjasto

Kotuksen tulossopimus 2016:

Kotus ylläpitää ja kehittää sekä tarjoaa tiedeyhteisön ja kansalaisten käyttöön kansallisesti merkittävää tutkimusinfrastruktuuria, joka koostuu kielellisesti ja kulttuurisesti arvokkaista kielenainekokoelmista. Kotus kehittää aineistopalvelujaan ja infrastruktuuriaan yhteistyössä alan muiden toimijoiden kanssa ja tarjoaa aineistot mahdollisimman laajasti ja vapaasti käytettäväksi. Kotus edistää tietovarantojensa avaamista.

Kotus edistää digitaalisessa muodossa olevien tietovarantojensa laajaa ja tehokasta käyttöä ja hyödyntämistä saattamalla aineistot käytettäväksi verkkopalvelujen kautta. Kotus painottaa sähköisten kieliaineistojen kehittämishankkeissa paikkatietojen hallintaa ja avoimia rajapintoja.

Aineistot ja arkistot

Kotuksen laajat kieliaineistot ovat suomen kielen tutkimuksen kannalta keskeisiä, ja myös muiden alojen tutkijat samoin kuin kiinnostuneet kansalaiset hyödyntävät niitä. Kotus on verkostoitunut hyvin kansallisten toimijoiden kanssa ja on osa laajoja kansallisia kehitysprojekteja. Kotus on jäsenenä kansallisessa kielivarakonsortiossa Fin-CLARINissa, joka puolestaan on osa pysyvää eurooppalaista CLARIN-ERIC-konsortiota. Nämä luovat kieliaineistoille ja kieliteknologialle yhteistä infrastruktuuria. Kotus oli mukana myös Kansallinen digitaalinen kirjasto (KDK) -konsortiossa.

Kokoelmat ja palvelut

Toimitilojen muuton yhteydessä suoritettiin arkistojen ja aineistojen evaluointi, ja aineistoja siirrettiin organisaatioihin, joiden ylläpitämiksi ne sopivat paremmin (Kansallisarkisto, Itä-Suomen yliopisto, Svenska Litteratursällskapet i Finland, SLS). Koska uudet arkistotilat ovat aiempaa huomattavasti pienemmät, arkistoihin otettiin käyttöön sähköinen ajanvarausjärjestelmä. Kotus täydensi aineistotietokantojaan, ja Kotuksen aineistojen metatiedot julkaistiin Finnassa lokakuussa, mikä lisää aineistojen näkyvyyttä.

Tietovarantojen avaaminen

Vuonna 2014 tehdyn periaatepäätöksen mukaan Kotuksen sähköiset kieliaineistot, jotka ovat julkisia ja joiden vapaata käyttöä lainsäädäntö tai sopimukset eivät rajoita, avataan julkisina tietovarantoina vapaasti käytettävänä, Creative Commons -lisenssillä lisensoituina ja koneluettavina. Ensisijaisesti käytetään JHS 189 -suosituksen mukaisesti Creative Commons Nimeä 4.0 -lisenssiä. Jotkin aineistot ovat edelleen Kotuksen omalla palvelimella (Kaino), mutta painopiste on yhteisten ratkaisujen hyödyntämisessä (Kielipankki, AVAA, IDA).

Suomen murteiden sanakirjasta, Suomen ruotsalaismurteiden sanakirjasta ja Vanhan kirjasuomen sanakirjasta laadittiin XML-paketit, jotka julkaistaan verkossa vuoden 2017 alkupuolella Creative Commons -lisensoituina.

Jatkettiin yhdessä Kielipankin kanssa Sanat-wikin kehittämistä. Kotuksen sanastoaineistoja (Namnledslexikon, Suomalais-venäläinen kirja-alan sanasto, slangipaikannimet, pohjoismansin sanasto, vepsän sanasto) valmisteltiin Sanat-palvelussa julkaistavaksi vuoden 2017 alussa.

Nimiarkiston digitalisointihanke

Nimiarkisto on keskeinen osa Kotuksen kansallisesti merkittävää kielitieteen tutkimusinfrastruktuuria ja kansallista kulttuuriperintöä, ja digitalisointihanke on valittu Suomen itsenäisyyden satavuotisjuhlavuoden 2017 ohjelmaan. Vuonna 2014 alkaneessa Nimiarkiston digitalisointihankkeessa digitalisoidaan Suomen paikannimien arkistokokoelmat, yli kolme miljoonaa nimitietoa. Vuoden 2016 aikana hanke laajeni kattamaan myös Suomen ruotsinkielisten paikannimien kokoelmat, kun SLS:n kanssa tehtiin asiasta sopimus. SLS:n kokoelmassa on noin 380 000 paikannimitietoa ja yli 1 000 keruukarttaa.

Digitaalisen aineiston avaaminen viivästyi, koska avaaminen ei onnistunut suunnitellusti CSC:n avoimen tieteen ja tutkimuksen palvelujen kautta. Hankkeen aineiston käyttöön saattaminen hoidetaan vuonna 2017 yhteistyössä Kielipankin kanssa. Tähän haetaan kunnilta ja säätiöiltä myös täydentävää rahoitusta. Nimiarkiston digitalisointihanke ei pyri pelkästään olemassa olevan tiedon digitoimiseen, vaan samalla luodaan eri käyttäjäryhmien osallistamiseen perustuva järjestelmä, jonka avulla Suomessa on jatkossakin käytössään ajantasaista tietoa paikannimistöstään. Hanke osallistui vuoden aikana eri yhteyksissä käytyyn kansalaistiede- ja osallistamiskeskusteluun.

Kotus oli mukana suunnittelemassa yhteistyöhankkeita, jotka tähtäävät digitaalisen Nimiarkiston jatkokehittämiseen.

Yhteistyö sekä asiantuntija- ja palvelutoiminta

Kotuksella on edustaja FIN-CLARIN-konsortion johtoryhmässä ja Kansallisen digitaalisen kirjaston KDK:n ohjasryhmässä. Yhteyksiä muihin organisaatioihin ylläpidettiin myös muin tavoin.

Taulukko 2. Sähköisten aineistojen indikaattorilukemat 2014–2016*

Aineisto	2014	2015	2016
Tekstikorpuukset	9 305	11 593	41 913
Sanakirjat ja sanastot	14 100	15 332	16 163
Viitetietokannat	5 591	5 591	5 665
Kartat ja kuvat	14 162	25 081	43 178
Ääni- ja kuvatallenteet	12 903	12 903	12 903
Aineistoindikaattori yhteensä	56 061	70 500	119 822

*Luvut kuvaavat kumuloivasti sähköisten aineistojen karttumista ja jalostusastetta.

Kirjasto

Kirjasto avattiin Hakaniemenrannassa asiakkaille huhtikuussa. Kirjastosta muodostettiin Kotuksen, Suomen Akatemian, Opetushallituksen ja CIMOn yhteiskirjasto, josta Kotuksella on päävastuu.

Muutto oli kirjastolle suuri työ, kun itse muuton lisäksi jouduttiin myös pienempiin tiloihin siirtymisen takia poistamaan lähes 13 000 nidettä. Kirjastossa oli vuoden 2016 lopussa 53 141 nidettä eli noin 1 000 hyllymetriä, joista yhteensä noin 90 hyllymetriä muiden osapuolten kirjoja.

Kävijäkirjaan merkittyjä käyntejä oli 750. Opastettiin tutkijoita ja muita asiakkaita kokoelmien ja tietokantojen käytössä ja tehtiin asiakkaille tietopalveluna tiedonhakuja. Lainoja annettiin 2 166 ja tietopalvelutoimeksiantoja käsiteltiin 628 kpl.

Kirjaston kokoelmatiedot ovat Finna-tiedonhakupalvelussa ja Helka- ja Melinda-tietokannoissa. Kirjastojärjestelmänä on korkeakoulukirjastojen Voyager-järjestelmä, joka päivitettiin uuteen versioon vuodenvaihteessa 2016–2017.

Tallennettiin Arto-artikkelitietokantaan Suomen Urbis-hankkeen vastuualueilla ilmestynyttä uralistiikkaa. Tiedot kaikista tutkimuskeskuksen henkilökunnan julkaisuista luetteloidiin ja asiasanoitettiin Arto-tietokantaan. Artosta tiedot on haravoitu myös Finna-tiedonhakupalveluun. Tämä lisää Kotuksen julkaisujen näkyvyyttä.

3. Vaikuttavuus

3.1 Toiminnan vaikuttavuus

Kotuksen tulossopimus 2016:

Kotuksen toiminnan tavoitteena on lisätä tietoa kotimaisista kielistä ja niiden asemasta kulttuurissa ja yhteiskunnassa sekä näin osaltaan luoda edellytyksiä kielelliselle tasa-arvolle Suomessa.

Kotus edistää kielen asiantuntijana toimialaansa kuuluvien kielten hyvää ja selkeää käyttöä yhteiskunnassa. Tavoitteena on, että suomi ja ruotsi tulevaisuudessakin ovat aktiivisessa käytössä yhteiskunnan kaikilla aloilla. Kotus tukee osaltaan muunkielisten Suomessa asuvien suomen ja ruotsin kielen käyttöä. Kotus tukee toiminnallaan saamen kielten, Suomen viittomakielten ja romanikielen aseman vahvistamista.

Toiminnan vaikuttavuuden arvioinnin lähtökohtana ovat Kotuksen strategiset tavoitteet, jotka ovat linjassa tulossopimuksessa asetettujen tavoitteiden kanssa. Myös kansallinen ja kansainvälinen yhteistyö lisää Kotuksen näkyvyyttä ja vaikuttavuutta.

Kotus on varsin tietoinen yhteiskunnallisesta tehtävästään. Sen yhtenä tehtävänä on huolehtia suomen ja ruotsin yleiskielen laadusta ja kannustaa siihen, että kaikilla aloilla julkaistaan suomeksi ja ruotsiksi, mikä on tärkeä yhteiskunnallisen vaikuttamisen muoto. Asiantuntijalaitoksen toiminnan vaikuttavuus toteutuu usein epäsuorasti ja pitkällä aikavälillä. Vaikuttaminen tapahtuu hyvin monella tasolla; mediassa, yhteistyössä eri instituutioiden kanssa, koulutuksen avulla, lausunnoissa, julkaisuissa ja muussa viestinnässä. Viranomaisten kanssa tehtävä yhteistyö on entisestään tiivistynyt. Erittäin tärkeä asiantuntijatehtävä kuluneena vuonna on ollut osallistuminen henkilönimilain uudistustyöhön.

Kotuksen vaikuttavuus syntyy osaltaan siitä, että kielenhuolto, siihen kiinnittyvä koulutus ja sidosryhmien kanssa tehtävä yhteistyö, sanakirjatyö, sanaston kehityksen systemaattinen seuranta ja näihin liittyvä tutkimus sekä aineistotyö muodostavat saman katon alla yhden kokonaisuuden, joka

on enemmän kuin osiensa summa, koska kaikki voivat hyötyä toistensa asiantuntemuksesta ja siten kasvattaa omaa ja kieliyhteisönsä asiantuntemusta. Suomenkielisten ja ruotsinkielisten työntekijöiden yhteistyö on viime vuosina edelleen vahvistunut niin kielenhuollossa kuin sanakirjatyössä. Kotuksen vaikuttavuutta voikin parhaiten arvioida tarkastelemalla sitä, millä tavoin se tekee kieleen liittyvät asiat näkyviksi ja siten hyödyttää suomalaista yhteiskuntaa.

Kotimaisia kieliä koskevan tiedon saavutettavuuden parantaminen

Kotuksen sanakirjoja julkaistaan maksutta verkossa, mikä lisää niiden saavutettavuutta ja käytettävyyttä. Kielitoimiston sanakirja on saanut verkkokäytössä varsin laajan käyttäjäkunnan. Kaikilla sanakirjoillaan Kotus tukee tutkimusta sekä opetusta eri koulutusasteilla, tarjoaa medialle kiinnostavia teemoja sanaston alalta sekä täyttää kansalaisten tiedontarpeita. Kieliaineistoja julkaistaan ja niiden käytettävyyttä parannetaan jatkuvasti.

Kielenhuollon toiminta on jo lähtökohdiltaan vuorovaikutteista: neuvonta, lausunnot, tiedotus, koulutus, painetut ja sähköiset lehdet *Kielikello* ja *Språkbruk*, yleiskielen seurantatalkoot sekä osallistuminen kansalliseen ja kansainväliseen asiantuntijayhteistyöhön tekevät tunnetuksi kielen normeja ja kielenkäytön muutoksia. Yhä enemmän kielenhuollon palveluja on siirretty verkkoon.

Selkeän kielen käytön edistäminen

Virkakielikampanjan vaikuttavuus on jatkunut vuonna 2016. Eri viranomaistahot ovat kiitettävästi osoittaneet kiinnostusta asiallisen, selkeän ja ymmärrettävän kielen lisäämiseksi asiakkaidensa suuntaan. Virkakieliyhteistyö on jatkunut Kotuksen koordinoiman eri hallinnonaloja yhdistävän virkakielityöryhmän yhteistyössä. Kotus on verkostoitunut tehokkaasti valtionhallinnon ja kuntien virastojen kanssa ja se on haluttu yhteistyökumppani.

Uusien ja vanhojen vähemmistökielten käytön tukeminen ja kielipolitiikka

Kotus laatii maahanmuuttajien kielten sanakirjoja tukeakseen maahanmuuttajien suomen kielen oppimista sekä heidän oman kielen taitonsa säilymistä ja kehittymistä ja vaikuttaa näin osaltaan omalla asiantuntemuksellaan uusien vähemmistöjen kotoutumiseen. Vuonna 2016 Kotus edisti suomi–somali- ja suomi–kurmandži(kurdikieli) -sanakirjoja. Saamen kielten, romanikielen ja viittomakielten asemaa ja kehitystä Kotus tukee koordinoimalla näiden kielten lautakuntien toimintaa. Verkossa kielipolitiikan sivustoilla on nostettu esiin kansalliseen kielimaisemaan, vähemmistökielten käyttöön ja vähemmistökielisten oikeuksiin liittyviä uutisia.

Kansallinen ja kansainvälinen yhteistyö

Kotuksen asiantuntemusta hyödynnetään tiedehallinnossa, tieteellisissä asiantuntijatehtävissä, lukuisissa elimissä ja työryhmissä sekä mediassa. Suomen ja ruotsin sekä ylipäättään äidinkielen asemaa on pidetty esillä yhä aktiivisemmin kansallisissa työryhmissä, pohjoismaisessa yhteistyössä ja Euroopan kielentutkimuslaitosten verkostossa EFNILissä. Tiivistä yhteistyötä on tehty valtionhallinnon, erityisesti oikeusministeriön ja valtioneuvoston kanslian, valtiovarainministeriön Avoin hallinto -hankkeen, Kelan, Selkokeskuksen sekä Kuntaliiton ja Svenska Litteratursällskapet i Finland -seuran kanssa. Nimistöhuollossa osallistuttiin aktiivisesti YK:n paikannimityöhön, ja EU:n kieliasioissa toimittiin yhteistyössä ministeriöiden ja EU-elinten kanssa. Myös yhteistyö muistiorganisaatioiden, yliopistojen ja tieteellisten seurojen kanssa on jatkunut tiiviisti. Kirjasto toimi aktiivisesti kirjastoverkostossa. Kotus on mukana Finnish Language Resource Consortium (FIN-Clarín) -hankkeessa, joka on kansallisesti merkittävä infrastruktuuri ja osa eurooppalaista CLARIN-ERIC-konsortiota. Niin ikään Kotus oli mukana opetus- ja kulttuuriministeriön Kansallinen digitaalinen kirjasto (KDK) -hankkeessa sekä osallistuu Tieteen kansallinen termipankki -hankkeen työhön.

3.2 Siirto- ja sijoitusmenojen vaikuttavuus

Kotuksella ei ole siirto- eikä sijoitusmenoja.

4. Toiminnallinen tehokkuus

Toiminnan tehokkuutta seurataan opetus- ja kulttuuriministeriön kanssa tulossopimuksessa sovitulla indikaattoreilla ja niihin sijoitetuilla taloudellisilla ja henkilöstöresursseilla. Vuosi 2016 on ensimmäinen kokonainen vuosi, jona työajan kohdentaminen on tehty Kieku-järjestelmässä. Panostukset henkilötövuosimäärinä ovat nousseet kaikkien indikaattoreiden kohdalla, koska Kiekusta on saatu tarkempaa tietoa työajan kohdentumisesta.

4.1 Toiminnan tuottavuus

Seuraavissa taulukoissa esitetään ministeriön kanssa sovituin indikaattorein eri tulosalueiden toteumat ja tavoitteet vuonna 2016, niiden vertailu sekä kahden aikaisemman vuoden toteumat. Lisäksi vuotta 2016 verrataan vuoteen 2015.

Kotus saavutti tavoitteet vuonna 2016 varsin hyvin.

Taulukko 3. Kielenhuollon seurantakohteet: Julkaisut

Julkaisut	Toteuma 2014	Toteuma 2015	Toteuma 2016	Tavoite 2016	Toteuman ja tavoitteen ero 2016	Vertailu vuoteen 2015
Julkaisut, kpl	553	637	223	300	-77	-414
Julkaisut, sivua	3 843	4 203	4 998	3 950	1 048	795
Henkilötövuodet	13,78	9,82	11,89			2,07
Julkaisut kpl/htv	40	65	19			-46
Julkaisut sivua/htv	279	428	420			-8

Julkaisuissa tavoite ylitettiin merkittävästi vuonna 2016, ja määrä oli suuri myös aiempiin vuosiin verrattuna. Valtaosa julkaisemisesta tapahtuu sähköisesti verkossa. Julkaisut ovat pääosin lyhyehköjä Kotuksen asiantuntijoiden artikkeleita ja kielijuttuja.

Julkaisujen kappalemäärä ei ole relevantti indikaattori, koska siinä saman arvon saa esimerkiksi laaja monografia ja parin sivun kielijuttu. Ministeriön kanssa onkin sovittu, että julkaisujen kappalemäärä ei ole enää vuoden 2017 tulossopimuksessa indikaattorina.

Taulukko 4. Kielenhuollon seurantakohteet: Esitelmät ja asiantuntijatehtävät

Esitelmät ja asiantuntijatehtävät	Toteuma 2014	Toteuma 2015	Toteuma 2016	Tavoite 2016	Toteuman ja tavoitteen ero 2016	Vertailu vuoteen 2015
Esitelmät ja asiantuntijatehtävät, kpl	416	373	340	400	-60	-33
Henkilötövuodet	7,41	8,75	13,26			4,51
Esitelmät ja asiantuntijatehtävät, kpl/htv	56	43	26			-17

Asiantuntijatehtäviin luetaan erilaiset asiantuntijalausunnot ja esiintymiset mediassa sekä osallistuminen kotimaisten ja kansainvälisten työryhmien ja lautakuntien työhön. Kotus panostaa vahvasti kielitiedon ja tutkimustulosten välittämiseen eri yhteyksissä, niin tieteellisissä konferensseissa kuin laajalle kuulijakunnalle tarkoitetuissa seminaareissa ja tapaamisissa. Suhteet mediaan ovat tiiviit, ja kotuslaisten asiantuntemusta käyttävät ahkerasti hyväkseen printtimedia, verkkolehdet, radio ja televisio.

Esitelmiä ja muita asiantuntijatehtäviä toteutettiin lähes tavoitteen mukaisesti. Resursseja tähän seurantakohteeseen on käytetty enemmän kuin aiempina vuosina. Koska asiantuntijatehtäviin kuuluu muun muassa yhä enemmän aikaa vieviä lausuntoja, tehtävien kappalemäärä henkilötyövuotta kohti on viime vuosina ollut laskeva. Osittain tämä saattaa johtua myös Kieku-seurannan käyttöönotosta, jolloin työajan kohdentaminen on tarkentunut.

Taulukko 5. Kielenhuollon seurantakohteet: Kielenkäytön opetus

Kielenkäytön opetus	Toteuma 2014	Toteuma 2015	Toteuma 2016	Tavoite 2016	Toteuman ja tavoitteen ero 2016	Vertailu vuoteen 2015
Kielenkäytön opetus, tuntia	923	1 130	763	1 200	-437	-367
Henkilötyövuodet	2,93	3,14	4,93			1,79
Kielenkäytön opetus, tuntia/htv	315	360	155			-205

Kielenkäytön opetuksen tuntimäärä jäi tavoitteesta, sillä maksullisen tilauskoulutuksen kysyntä pieneni ja avointen kurssien tarjontaa vähennettiin hieman mm. Kotuksen muuton vuoksi. Avoimen hallinnon toimintaohjelman ja virkakielikampanjan aiemmin aiheuttama kysyntä saatiin tyydytettyä jo parina edellisenä vuonna; kysyntää heikensivät mahdollisesti myös julkisen hallinnon säästötoimet. Kielenkäytön opetuksen resursseja käytettiin virkakielen verkkokurssin suunnitteluun ja muiden verkkokurssien uudistamiseen, mutta nämä kurssit näkyvät tuloksissa pääosin vasta tulevina vuosina.

Taulukko 6. Kielenhuollon seurantakohteet: Kielineuvonta

Kielineuvonta	Toteuma 2014	Toteuma 2015	Toteuma 2016	Tavoite 2016	Toteuman ja tavoitteen ero 2016	Vertailu vuoteen 2015
Kielineuvonta, vastauksia, kpl	9 175	6 698	6 758	6 500	258	60
Henkilötyövuodet	2,0945	1,8391	2,74			0,90
Kielineuvonta, vastauksia, kpl/htv	4 381	3 642	2 466			-1 176

Kielineuvonnan vastauksia annettiin jonkin verran enemmän kuin asetettu tavoite. Neuvonnan määrä on vakiintunut 6 000–7 000 vastaukseen vuositason tasolla. Aiempina vuosina vastauksia annettiin enemmän mm. puhelimitse. Vuodesta 2015 on siirrytty tuottamaan kielineuvonta-aineistoa yhä enemmän verkkoon ja siellä *Kielitoimiston ohjepankkiin*. Tämä on strategian mukaisesti vähentänyt henkilökohtaista puhelinneuvontaa.

Taulukko 7. Seurantakohte kieliaineistot: Tietopalvelutehtävät

Tietopalvelutehtävät	Toteuma 2014	Toteuma 2015	Toteuma 2016	Tavoite 2016	Toteuman ja tavoitteen ero 2016	Vertailu vuoteen 2015
Tietopalvelutehtävät, kpl	1 548	1 178	1 116	1 000	116	-62
Henkilötyövuodet	0,4197	1,6154	0,25			-1,37
Tietopalvelutehtävät, kpl/htv	3 688	729	4 464			3 735

Tietopalvelutehtävät ovat toteutuneet vakiintuneella tasolla. Noin puolet tietopalvelusta on annettu kirjastosta. Vuoden 2017 tulossopimuksessa tietopalvelutehtävät ei ole seurattavana indikaattorina. Jo vuonna 2016 tietopalveluun on käytetty aiempaa vähemmän henkilötyövuosia.

Taulukko 8. Seurantakohte kieliaineistot: Sähköiset aineistot

Sähköiset aineistot	Toteuma 2014	Toteuma 2015	Toteuma 2016	Tavoite 2016	Toteuman ja tavoitteen ero 2016	Vertailu vuoteen 2015
Sähköiset aineistot*	56 061	70 500	119 822	84 000	35 822	49 322
Henkilötyövuodet	5,7514	4,6363	7,83			3,19
Sähköiset aineistot, yksikkö/htv	9 747	15 206	15 303			97

*Luku kuvaa kumuloivasti sähköisten aineistojen karttumista ja jalostusastetta.

Kotus on digitoinut paperiarkistojensa ja äänitearkistonsa kieliaineistoja erittäin suuria määriä. Digitoitujen aineistojen käytettävyyttä kehitetään edelleen. Tehtävässä on onnistuttu ja määrällinen tavoite on ylitetty. Vuonna 2016 jatkunut erityinen projekti on ollut laajan nimiarkiston digitointi ja yleisön käytettäväksi saattaminen. Projektiin on saatu 300 000 euroa opetus- ja kulttuuriministeriöltä.

Taulukko 9. Seurantakohte sanakirjat

Sanakirjat	Toteuma 2014	Toteuma 2015	Toteuma 2016	Tavoite 2016	Toteuman ja tavoitteen ero 2016	Vertailu vuoteen 2015
Sana-artikkeleita, kpl	186 242	50 591	59 100	52 000	7 100	8 509
Henkilötyövuodet	28,6831	27,6095	37,94			10,33
Sana-artikkeleita, kpl/htv	6 493	1 832	1 558			-274

Kotus tuottaa verkkoon kansalaisten käyttöön sähköisiä sanakirjoja. Verkossa ovat kokonaan luettavissa *Kielitoimiston sanakirja*, *Finlandssvensk ordbok* ja *Karjalan kielen sanakirja*. Historiallisista murre- ja vanhan kirjakielen sanakirjoista on verkossa käytettävissä merkittävä osa ja lisää sana-artikkeleita tuotetaan vuosittain. Vuoden 2016 tuotos vastaa tavoitetta ja ylittääkin sen jonkin verran. Tekeillä ovat myös *Suomi–somi-sanakirja* ja *Suomi–kurmandži-sanakirja*.

4.2 Toiminnan taloudellisuus

Tuotosten ja kustannusten vuosittainen vaihtelu on odotuksenmukaista. Vuodet eivät ole tuotoksiltaan samanlaisia, vaikka toiminnan painopisteet eivät merkittävästi muuttuisi, koska työntekijöiden työaika kohdentuu eri vuosina hieman eri kohteisiin. Useimmissa toiminnan alueissa aiempienkin vuosien toteumat ovat suuruusluokaltaan samoja vuoden 2016 toteumien kanssa.

Taulukko 10. Toiminnan taloudellisuus indikaattoreittain

Julkaisut	Toteuma 2014	Toteuma 2015	Toteuma 2016	Vertailu vuoteen 2015
Julkaisut kpl	553	637	223	-414
Julkaisut sivua	3 843	4 203	4 998	795
Kustannukset	1 143 133	895 178	771 263	-123 915
Euroa/julkaisu, kpl	2 067,15	1 405,30	3 458,58	2 053,28
Euroa/julkaisu, sivua	297,46	212,99	154,31	-58,68
Esitelmät ja asiantuntijatehtävät	Toteuma 2014	Toteuma 2015	Toteuma 2016	Vertailu vuoteen 2015
Esitelmät ja asiantuntijatehtävät, kpl	416	373	340	-33
Kustannukset	724 737	836 375	912 058	75 683
Euroa/kpl	1 742,16	2 242,29	2 682,52	440,23
Kielenkäytön opetus	Toteuma 2014	Toteuma 2015	Toteuma 2016	Vertailu vuoteen 2015
Kielenkäytön opetus, tuntia	923	1 130	763	-367
Kustannukset	107 901	111 295	231 063	119 768
Kielenkäytön opetus, euroa/tunti	116,9	98,49	302,83	204,34
Kielineuvonta	Toteuma 2014	Toteuma 2015	Toteuma 2016	Vertailu vuoteen 2015
Kielineuvonta, vastauksia, kpl	9 175	6 698	6 758	60
Kustannukset	196 764	163 393	159 800	-3 593
Kielineuvonta, vastauksia, euroa/kpl	21,45	24,39	23,65	-0,74
Tietopalvelutehtävät	Toteuma 2014	Toteuma 2015	Toteuma 2016	Vertailu vuoteen 2015
Tietopalvelutehtävät, kpl	1 548	1 178	1 116	-62
Kustannukset	47 514	70 046	6 374	-63 672
Tietopalvelutehtävät, euroa/kpl	30,69	59,46	5,71	-53,75
Sähköiset aineistot	Toteuma 2014	Toteuma 2015	Toteuma 2016	Vertailu vuoteen 2015
Sähköiset aineistot*	56 061	70 500	119 822	49 322
Kustannukset	548 207	698 335	1 267 477	569 142
Sähköiset aineistot, euroa/yksikkö	9,78	9,91	10,58	0,67
Sanakirjat	Toteuma 2014	Toteuma 2015	Toteuma 2016	Vertailu vuoteen 2015
Sana-artikkeleita, kpl	186 242	50 591	59 100	8 509
Kustannukset	2 448 487	2 322 351	2 440 856	118 505
Sana-artikkeleita, euroa/kpl	13,15	45,90	41,30	-4,60

4.3 Maksullisen toiminnan tulos ja kannattavuus

Maksullisen toiminnan kustannusvastaavuuslaskelmaa ei kertomusvuodelta laadittu, koska liiketaloudellisen toiminnan tulot jäivät alle miljoonan euron opetus- ja kulttuuriministeriön kirjanpitoyksikössä.

4.4 Yhteisrahoitteisen toiminnan kustannusvastaavuus

Yhteisrahoitteiseksi toiminnaksi kertomusvuonna luettiin Pohjoismainen kielikokous (Nordisk språkmöte), jota rahoitettiin osallistumismaksuilla ja jonka järjestämiseen Pohjoismaisen ministerineuvoston Nordisk sprogkoordination myönsi tukea, sekä Koneen Säätiön tuki Vanhan kirjasuomen sanakirjalle ja Suomen murteiden sanakirjalle.

Yhteisrahoitteiselle toiminnalle ei ole vuotta 2016 koskevassa tulossopimuksessa asetettu tulostavoitteita. Sen sijaan opetus- ja kulttuuriministeriö toteaa tilinpäätöskannanotossaan, että Kotuksen tulee kiinnittää erityistä huomiota yhteisrahoitteisen toiminnan kustannusvastaavuuteen tavoitteena 80 %:n kustannusvastaavuus. Yhteisrahoitteisen toiminnan omarahoitusosuusprosentti laski edellisestä vuodesta 8 prosenttia, ja tavoitteen alle jäätiin 2 prosenttia. Omarahoitusosuusprosentti laski koska suurimpaan osaan saaduista korvauksista ei saa lisätä lainkaan yleiskustannuksia vaan pelkästään henkilöstökuluja.

Yhteisrahoitteinen toiminta on tukenut Kotuksen ydintoimintoja ja vahvistanut niitä. Koneen Säätiön rahoitus on vahvistanut Vanhan kirjasuomen sanakirjan ja Suomen murteiden sanakirjan toimitustyötä.

Taulukko 11. Yhteisrahoitteisen toiminnan kustannusvastaavuuslaskelma

Yhteisrahoitteisen toiminnan tuotot	2016	2015	2014
– muilta valtion virastoilta saatu rahoitus	0	0	0
– EU:lta saatu rahoitus	0	0	0
– muu valtionhallinnon ulkopuolinen rahoitus	261 199	225 909	282 597
– yhteisrahoitteisen toiminnan muut tuotot	0	0	0
Tuotot yhteensä	261 199	225 909	282 597
Kustannukset			
Yhteisrahoitteisen toiminnan erilliskustannukset			
– aineet, tarvikkeet, tavarat	932	0	0
– henkilökustannukset	222 439	221 827	268 538
– vuokrat	1 073	0	0
– palvelujen ostot	15 319	0	1 559
– muut erilliskustannukset	19 203	0	0
Erilliskustannukset yhteensä	258 966	221 827	270 097
Yhteisrahoitteisen toiminnan osuus yhteiskustannuksista			
– tukitoimintojen kustannukset	8 448	6 607	25 405
– poistot	0	0	0
– korot	0	0	0
– muut yhteiskustannukset	67 225	34 266	54 153
Osuus yhteiskustannuksista yhteensä	75 673	40 873	79 558
Kokonaiskustannukset yhteensä	334 639	262 700	349 656
OMARAHOITUSOSUUS (tuotot-kustannukset)	-73 440	-36 791	-67 059
Omarahoitusosuus %	78	86	81

5. Tuotokset ja laadunhallinta

5.1 Suoritteiden määrät ja aikaansaadut julkishyödykkeet

Taulukko 12. Kotuksen indikaattorit 2016

	Toteuma 2014	Toteuma 2015	Tavoite 2016	Toteuma 2016
Kielenhuolto				
Julkaisut, kpl	553	637	300	223
Julkaisut, sivua	3 843	4 203	3 950	4 998
Esitelmät ja asiantuntijatehtävät, kpl	416	373	400	340
Kielenkäytön opetus, tuntia	923	1 130	1 200	763
Kielineuvonta, vastauksia, kpl	9 175	6 698	6 500	6 758
Sanakirjat				
Sana-artikkeleita, kpl	186 242	50 591	52 000	59 100
Kieliaineistot				
Tietopalvelutehtävät, kpl	1 548	1 178	1 000	1 116
Sähköiset aineistot*	56 061	70 500	84 000	119 822
Henkisten voimavarojen hallinta ja kehittäminen				
Henkilötyövuodet, htv	85,5	76,7	79	78,85
Työtyytyväisyys	3,31	3,25	3,3	3,51
Sairauspäivät, lkm/htv	7,2	6,2	< 8	8,3

*Luku kuvaa kumuloivasti sähköisten aineistojen karttumista ja jalostusastetta.

5.2 Palvelukyky sekä suoritteiden ja julkishyödykkeiden laatu

Kotus on lisännyt saavutettavuuttaan merkittävästi verkkopalvelun avulla. Verkkosivujen kävijämäärät ja käyntikerrat lisääntyivät vuonna 2016. Käyttäjiä oli 147 000 kuukaudessa eli 1 764 000 vuodessa (v. 2015: 1 294 000) ja sivulatauksia (sivujen katselukertoja) oli 5 786 000 (v. 2015: 5 003 000). Nämä luvut sisältävät Kotuksen kotisivujen www.kotus.fi, Kielikellon ja Språkbrukin sekä Kielitoimiston ohjepankin kävijät.

Kotuksen aineistopalvelussa Kainossa digitaalisia kieliaineistoja on käyttänyt n. 10 000 uniikkia vierailijaa kuukaudessa. Koko vuoden vierailujen määrä oli 324 410 (2015: 305 823). Kieliaineistoja tarjotaan myös Kielipankin ja CSC:n palvelujen kautta, mutta niiden käyttäjätilastot puuttuvat. Lisäksi tilastoista puuttuvat verkkosanakirjojen käyttötiedot.

Kotuksen suomen- ja ruotsinkielisillä Twitter-tileillä on yhteensä noin 8 000 seuraajaa.

Kotuksen näkyvyyttä mediassa selvitettiin mediaseurantapalvelun avulla. Kotimaisten kielten keskus saa hyvin palstatilaa niin valtakunnallisissa tiedotusvälineissä (esim. Yle ja Helsingin Sanomat) kuin alueellisissa tiedotusvälineissäkin (esim. maakuntalehdet). Uutisia ja muita tekstejä, joissa mainitaan Kotimaisten kielten keskus tai jokin sen osa, julkaistaan joka kuukausi kymmenittäin. Tätäkin enemmän julkaistaan tekstejä, joissa käsitellään keskeisiä toimintojamme, esimerkiksi kielenhuoltoa. Mediaseuranta ulottuu yli tuhanteen kotimaiseen verkkomediaan. Lisäksi tehdään sosiaalisen median seurantaa.

Suoritteiden laatua ja volyymia seurataan sanakirjatyössä, kielenhuollossa ja niihin liittyvässä tutkimuksessa kiinnittämällä erityistä huomiota niitä tuottaviin prosesseihin. Sanakirjatyössä

laadunvarmistuksen keskeinen tekijä on toimitusten sisäinen työnjako ja vastuut. Kielenhuoltotyössä on kehitetty tiimeihin perustuvaa yhteistyötä ja kerätty asiakaspalautetta järjestetyistä kursseista. Tutkimuksessa laadunvarmistuksena toimivat normaalit tieteelliseen julkaisemiseen liittyvät vertaisarviointikäytännöt.

Kotus on antaa palvelulupauksen vuoden 2018 tulossopimuksen yhteydessä. Siinä kiinnitetään huomiota erityisesti Kotuksen kielenhuollon palveluihin ja niiden saatavuuteen.

Vuoden 2017 aikana Kotus kehittää asiakastyytyväisyyden mittaamista. Alustavia tuloksia saadaan jo vuodesta 2017.

6. Henkisten voimavarojen hallinta ja kehittäminen

Kotuksen tulossopimus 2016:

Kotus kehittää työyhteisöään tavoitteena henkilöstön hyvä työkyky ja työhyvinvointi.

Kotuksen henkilömäärä oli 85 (2015: 79), naisia 69 (2015: 62), miehiä 16 (2015: 17). Henkilötyövuosia tehtiin 78,85 (2015: 76,7). Määräaikaisissa työsuhteissa oli sijaisia, projektityöntekijöitä ja opiskelijoita pääosin lyhytaikaisissa tehtävissä. Kokoaikaisia henkilöstöstä oli 70 (2015: 67), osa-aikaisia 15 (2015: 12). Tehdyn työajan osuus säännöllisestä vuosityöajasta oli 77,9 % (2015: 78,4 %). Kokonaistyovoimakustannukset olivat 4 428 814,40 euroa (2015: 4 408 481,50 euroa).

Henkilöstön keski-ikä oli 49,5 v (2015: 50,4) (vuonna 2016 valtiolla keskimäärin 46,3 v). Kotuksen henkilöstö viihtyy pitkään työtehtävissään: 55–64-vuotiaita oli 34 (2015: 30) ja 65 vuotta täyttäneitä 1 henkilö (2015: 1). Kotuksessa on ikääntyneitä (55–68-v) työntekijöitä noin 40 % kaikista työntekijöistä, vakinaisista työntekijöistä osuus on suurempi. Vuonna 2016 jäi eläkkeelle 1 (2015: 2).

Kotuslaisten koulutustaso on korkea, koulutustasoindeksi on 6,5 (2015: 6,7) (asteikko 1–8; koko valtiosektorin indeksi 5,3). Korkeakoulututkinnon suorittaneita on 85,9 % (valtiolla keskimäärin 47,1 %) ja tohtorin tutkinnon suorittaneita 16,5 % koko henkilöstöstä (valtiolla keskimäärin 3,8 %).

Sairauspoissaoloja oli 8,3 työpäivää/htv (2015: 6,2) (2016 valtiolla 8,5 työpäivää/htv). Työkyvyttömyyseläkkeelle ei jäänyt kukaan. Työterveyshuolto maksoi 475,70 euroa/htv (2015: 742,60 euroa/htv) (2016 valtiolla keskimäärin 505,10 euroa/htv).

Kotuksessa toimii työsuojelutoimikunta. Toimikunnan kanssa yhteistyössä toimii kaksi työhyvinvointiin keskittyvää henkilöä. Työsuojelutoiminnassa kiinnitetään huomiota sekä fyysiseen että henkiseen hyvinvointiin. Työtyytyväisyyden edistämiseen käytettiin 901,90 euroa/htv (2015: 976,40 euroa). Henkilöstön liikuntaharrastuksia on tuettu järjestämällä liikuntaryhmiä ja vuotuinen virkistyspäivä. Liikuntaan ja muuhun työkunnan ylläpitoon on käytetty 346,70 euroa/htv (2015: 260,00 euroa/htv).

Vuoden 2016 työtyytyväisyyskyselyn tulos oli 3,5 (2015: 3,3). Tulos on sama kuin valtion keskiarvo (3,5).

Henkilöstön koulutukseen ja kehittämiseen käytettiin 2,9 työpäivää/htv (valtiolla keskimäärin 2,9 työpäivää/htv), ja se maksoi 833,20 euroa/htv (2015: 3,2 päivää ja 973,70 euroa/htv).

7. Tilinpäätösanalyysi

7.1 Rahoituksen rakenne

Kotimaisten kielten keskuksen toiminta perustuu talousarviorahoitukseen ja maksullisesta toiminnasta saataviin tuloihin. Kertomusvuonna 75 % talousarviorahoituksesta saatiin veikkauksen ja raha-arpajaisten voittovaroista. Maksullisen toiminnan tulojen osuus laski lähes 35 %. Lasku johtuu pääosin aikaisemmin maksullisen toiminnan, esim. sanakirjojen, tarjoamisesta maksutta käytettäväksi verkossa sekä maksullisen koulutuksen kysynnän vähenemisestä. Yhteisrahoitteisen toiminnan tulot nousivat lähes 16 % verrattuna edelliseen vuoteen.

7.2 Talousarvion toteutuminen

Kotukselle myönnettiin talousarviossa määrärahaa vuonna 2016 kaikkiaan 5 049 000 euroa, ja joka sisältää kehittämishankkeiden Maahanmuuttajasanakirjat ja Palvelut verkkoon osuuden, yhteensä 250 000 euroa. Määrärahat sisältävät tilijaottelun lisäysmuutokset 162 000 euroa muuttokustannuksien korvauksiin sekä toisen lisätalousarvionmuutoksen 11 000 euroa. Määrärahat kasvoivat edelliseen vuoteen verrattuna 38 000 euroa. Lisäksi vuonna 2016 Kotuksella oli käytössä digitointia varten Opetus- ja kulttuuriministeriön korkeakoululaitoksen ja tieteen yhteisiin menoihin edelliseltä vuodelta siirtyneenä 219 676,42 euroa, sekä tieteen ja yhteiskunnan vuorovaikutuksen edistämiseen 300 000 euroa.

Vuodelta 2016 siirtyi 1 084 942,39 euroa vuodelle 2017, joka on 191 713,39 euroa edellistä vuotta vähemmän. Vuodelta 2016 siirtyvä siirtomääräraha vähentyi lähinnä eläköityvien virkojen täyttämällä ennakkoon, jotta osaamista voitiin siirtää seuraajille.

7.3 Tuotto- ja kululaskelma

Kotuksen toiminnan tuotot olivat vuonna 2016 kaikkiaan 583 443,68 euroa, johon sisältyy maksullisen toiminnan tuotot, vuokratuotot ja yhteistoiminnan tuotot. Muutos edelliseen vuoteen verrattuna on 49 228,50 euroa vähemmän. Vähennys johtuu lähinnä koulutuksen maksullisten kurssien kysynnän vähentymisestä. Lisäksi yhä enemmän aiemmin maksullisia julkaisuja tarjotaan verkossa käytettäväksi maksutta. Liiketaloudellisin perustein hinnoitellun toiminnan tuotot olivat 267 948,22 euroa, joka on 92 629,26 euroa vähemmän edelliseen vuoteen verrattuna.

Aineiden, tarvikkeiden ja tavaroiden kustannukset nousivat 49 715,81 euroa edelliseen vuoteen verrattuna ja olivat kertomusvuonna 103 206,39 euroa. Korotus johtuu uusien toimistokalusteiden hankinnasta, koska Kotus muutti uusiin toimitiloihin Hakaniemenranta 6:een helmikuussa 2016. Lisäksi muuton helpottamiseksi kaikki mahdolliset muut tavarahankinnat siirrettiin uusissa toimitiloissa tehtäviksi.

Henkilöstökulut pysyivät kertomusvuonna lähes samana verrattuna edelliseen vuoteen, nousua oli lähes 25 000 euroa. Vuoden 2016 kokonaishenkilötyömäärä oli 78,85 (2015 kokonaishenkilötyömäärä oli 76,7, 2014: 85,5 htv, 2013 ja 2012: 76,1 htv). Henkilötyövuoden hinta oli vuonna 2016: 54 566,2 euroa, 2015: 57 450,20 euroa ja 2014: 55 001,60 euroa.

Vuokrakustannukset laskivat lähes 170 000 euroa uusissa toimitiloissa. Palvelujen ostoissa on lisäystä edelliseen vuoteen verrattuna 582 571,53 euroa. Palvelujen ostot lisääntyivät digitointia varten myönnetyn noin 520 000 euron lisärahoitusten vuoksi, sekä lisäksi Valtorin kustannukset

kasvoivat edellisestä vuodesta. Muut kulut nousivat lähes 32 000 euroa. Korotus johtuu siviilipalvelusmiehen korvauksista, uusien ohjelmistojen lisensseistä sekä matkakulujen kasvusta. Kaikkiaan Kotuksen toiminnan kokonaiskulut nousivat edelliseen vuoteen verrattuna lähes 520 000, joka johtuu pääosin digitoinnin lisärahoituksesta.

7.4 Tase

Kotimaisten kielten keskus kuuluu opetus- ja kulttuuriministeriön kirjanpitoyksikköön ja Kotuksen tase sisältyy ministeriön tilinpäätökseen.

8. Sisäisen valvonnan arviointi- ja vahvistuslausuma

Kotimaisten kielten keskuksen (Kotuksen) toiminta pohjautuu keskukselta annettuun lakiin ja asetukseen. Toimintaa säätelevät Laki Kotimaisten kielten keskukselta (1403/2011) ja Valtioneuvoston asetus Kotimaisten kielten keskukselta (1566/2011).

Arviointilausuman laadinnan pohjana on hyödynnetty pienille virastoille suositeltua suppeaa sisäisen valvonnan ja riskienhallinnan arviointikehikkoa.

Sisäinen toimintaympäristö ja toimintarakenteet

Työjärjestyksen mukaan Kotuksen johtaja vastaa laitoksen sisäisestä valvonnasta ja riskien hallinnasta.

Toiminnan organisointi ja sisäiset toimintatavat ovat perustuneet strategiaan, toiminta- ja taloussuunnitelmaan, osastojen, yksiköiden ja projektien suunnitelmiin sekä henkilöstön tehtäväkuvauksiin ja vuosittaisiin kehityskeskusteluihin. Toiminnan suunnittelussa on otettu huomioon opetus- ja kulttuuriministeriön tilinpäätöskannanotto. Sisäisen valvonnan vastuista on määrätty sekä työjärjestyksessä että taloussäännössä.

Johtaja, osastonjohtajat ja yksikönpäälliköt vastasivat sisäisestä valvonnasta mm. menoseurannan osalta. Lisäksi he vastasivat osaltaan matkasuunnitelmien ja laskujen käsittelystä sekä poissaolojen ja työajan seurannasta. Käytössä olevat sähköiset järjestelmät, kuten Kieku, vähentävät valvontariskejä ja parhaimmillaan järjeistävät työtä.

Talous- ja henkilöstöhallinnon palveluiden tuotanto hallinnon palvelukeskuksessa on vakiintunut. Muuton yhteydessä ilmenneistä ongelmista Valtion tieto- ja viestintätekniikkakeskus Valtorin kanssa, koskien konesalin siirtoa ja Kauko-palvelun käyttöönottoa, toimitettiin Valtorille reklamaatio, johon saatiin vastaus lokakuussa 2016.

Tavoitteiden asettaminen

Kotus on pyrkinyt asettamaan hankkeidensa, projektiansa ja toimintojensa tavoitteet realistisesti ja tiedossa olevia muutoksia arvioiden sekä siten suunnannut toimintaansa lain antamissa puitteissa. Tulosindikaattorien perusteella näyttää siltä, että tavoitteiden asettamisessa vuositason onnistuttu.

Riskien tunnistaminen, arviointi ja hallinta

Kotuksen toiminnan kannalta merkittävä riski on taloudellisten toimintamahdollisuuksien heikkeneminen, jos valtiontalouden tilanne huononee. Tämä voi johtaa henkilöstön voimavarojen vähenemiseen ja avainhenkilöiden kuormittumiseen, mikä vaikeuttaa asetettujen

tavoitteiden saavuttamista. Yhä enemmän on kiinnitettävä huomiota siihen, miten parhaiten saadaan eläköityvien tai muualle siirtyvien asiantuntemusta siirrettyksi taloon jääville ja miten taataan se, että tietyn alueen tieto ja asiantuntemus eivät ole harvojen avainhenkilöiden varassa. Tämä koskee niin substanssitehtäviä kuin hallintoakin. Pienessä organisaatiossa tähän ei ole tarjolla helppoa ratkaisua.

Riskienkartoitukseen ja -hallintaan sekä jatkuvuussuunnitteluun kiinnitetään yhä tarkempaa huomiota. Strategisiin tavoitteisiin, toiminnallisiin tulostavoitteisiin, toiminnan ja talouden laillisuuteen sekä oikeiden ja riittävien tietojen raportointiin kiinnitetään huomiota suunnittelu- ja tavoiteasiakirjoissa, poikkeamaraporteissa sekä taloussäännössä. Kaikissa uusien projektien suunnitelmissa on arvioitu myös toimintaan liittyvät mahdolliset riskit.

Johto saa tietoturvariskeistä ja -ongelmista tietoa erityisesti tietoturvapäällikön raporteista. Kotuksen tietoturvapoliittikka-asiakirjassa on määritelty tietoturvallisuuden tavoitteet, vastuulliset henkilöt ja toteutuskeinot samoin kuin käytännön vastuut. Tietojärjestelmien käytösäännöt, sähköpostin käsittelysäännöt ja tietoturvapoikkeamien käsittelyohje koskevat kaikkia Kotuksen tietojärjestelmiä käytäviä. Tietoturvapoikkeamista raportoidaan kirjallisesti. Tietojärjestelmien ylläpitosäännöt koskevat lähinnä tietohallintoyksikön työntekijöitä ja tietojärjestelmien pääkäyttäjiä.

Kotuksessa toimii tiedonhallintaryhmä, joka koordinoi tietoturvaa koskevaa kehittämistyötä, jolla on eri toimintojen tarpeiden tuntemus ja joka edistää tietoturvallisuuden parantamista koko Kotuksen tasolla sekä osasto- ja yksikkötasolla.

Valvonta

Toiminnan seuranta- ja valvontavastuut on määritelty työjärjestyksessä, vuotuisessa toimintasuunnitelmassa, sekä tarkemmin osasto- ja yksikkökohtaisissa suunnitelmissa ja projektisuunnitelmissa. Sekä toimintaprosessien että tukiprosessien kuvauksia pyritään koko ajan tarkentamaan.

Taloushallinto tuottaa järjestelmällisesti tietoa toiminnan kustannuksista ja talouden tilasta johdon ja hankkeiden vastuuhenkilöiden tarpeisiin. Työaika kohdennetaan ottaen huomioon valitut toiminnan seurannan indikaattorit.

Tiedonkulku ja informaation käytettävyys

Kotus on aktiivisesti seurannut toimintaympäristönsä muutoksia. Kotuksen edustajat osallistuvat yhteistyöhön tai heillä on välittömät yhteydet tehtäväalueen kannalta keskeisille foorumeille niin yliopistoissa kuin valtionhallinnossakin sekä keskeisiin muihin sidosryhmiin. Yhteyksiä voi pitää pääosin riittävinä.

Sisäinen tiedonkulku tapahtuu pääosin intranetissä ja sähköpostitse, koko henkilöstön yhteisissä kokouksissa, osastojen ja yksiköiden kokouksissa sekä eri alueiden ryhmäpalavereissa.

Ulkoiset arvioinnit

Ulkoisia arviointeja ei ollut.

Väärinkäytökset

Toimintavuoden aikana ei havaittu väärinkäytöksiä.

Kehittämistarpeet

Kotus tunnistaa sisäisessä toiminnassaan seuraavat kehittämistarpeet:

- projektinhallinnan kehittämisen jatkaminen

- prosessien kehittämisen jatkaminen
- riskien hallinnan terävöittäminen
- jatkuvuussuunnittelun kehittäminen
- tiedonhallinnan ja -ohjauksen parantaminen
- palautejärjestelmän kehittäminen.

Tässä esitetyt kehittämiskohteet ovat pitkäaikaisia ja jatkuvia. Niitä kaikkia on edistetty, ja varsinkin viime vuosina käynnistyneissä projekteissa projektinhallintaa koskevat seikat on otettu huomioon ja riskienhallintaa terävöitetty. Tätä työtä tulee kuitenkin jatkaa systemaattisemmin kuin tähän asti. Vuonna 2016 on laadittu uusi Kotimaisten kielten keskuksen projektikäsikirja. Prosessien kulkua analysoidaan entistä tarkemmin. Tiedonohjaussuunnitelmaa päivitetään ja jatkuvuussuunnittelun periaatteet täsmennetään. Palautejärjestelmän kehittäminen on aloitettu.

Vahvistuslausuma

Edellä olevaan perustuen todetaan, että sisäisen valvonnan menettelyt ovat turvanneet viraston talouden ja toiminnan laillisuuden ja tuloksellisuuden sekä viraston hallinnassa olevat varat ja omaisuuden. Menettelyt antavat viraston johtamisen ja tulosohjauksen edellyttämät oikeat ja riittävät tiedot taloudesta ja toiminnasta vuonna 2016.

9. Arviointien tulokset

Arviointeja ei ollut vuonna 2016.

10. Yhteenveto havaituista väärinkäytöksistä

Väärinkäytöksiä ei ollut.

Tilinpäätös

1. Talousarvion toteumalaskelma vuodelta 2016

Taulukko 13. Talousarvion toteumalaskelma 2016

Momentin numero ja nimi	Tilinpäätös 2015	Talousarvio 2016 (TA + LTA)	Käyttö vuonna 2016	Siirto seuraavalle vuodelle	Tilinpäätös 2016	Vertailu talousarvio - tilinpäätös	Siirtomäärärahoja koskevat täydentävät tiedot			
							Edellisiltä vuosilta siirtyneet	Käytettävissä vuonna 2016	Käyttö vuonna 2016 (pl peruutukset)	Siirretty seuraavalle vuodelle
29.40.20.1. Korkeakoulu- laitoksen ja tieteen yhteiset menot (Nimiarkiston digitointiin ja avaamiseen)	219 676,42	219 676,42	219 676,42	0,00	219 676,42	0,00	219 676,42	219 676,42	219 676,42	0,00
29.40.03 Kotimaisten kielten keskuksen toimintamenot	1 464 000,00	1 260 000,00	175 057,61	1 084 942,39	1 260 000,00	0,00	1 276 660,95	2 536 660,95	175 057,61	1 084 942,39
29.40.53.03 Veikkauksen ja raharpajaisten voittovarain tieteiden edistämiseen	3 547 000,00	3 789 000,00	3 789 000,00	0,00	3 789 000,00	0,00				
29.40.53.7. Tieteen ja yhteiskunnan vuorovaikutuksen edistämiseen	0,00	300 000,00	300 000,00	0,00	300 000,00	0,00				
32.30.51.07. Palkkatuettyö (TEM)	0,00	28 495,37	28 495,37	0,00	28 495,37	0,00				
Yhteensä	5 230 676,42	5 597 171,79	4 512 229,40	1 084 942,39	5 597 171,79	0,00				

2. Tuotto- ja kululaskelma

Taulukko 14. Tuotto- ja kululaskelma

	1.1.2016–31.12.2016		1.1.2015–31.12.2015	
TOIMINNAN TUOTOT				
Maksullisen toiminnan tuotot	-267948,22		-360577,48	
Vuokrat ja käyttökorvaukset	-7 430,00		-3 960,00	
Muut toiminnan tuotot	-308 065,46	-583 443,68	-268 134,70	-632 672,18
TOIMINNAN KULUT				
Aineet, tarvikkeet ja tavarat	103 206,39		53 490,58	
Henkilöstökulut	4 275 336,86		4 250 806,48	
Vuokrat	539 662,33		708 957,98	
Palvelujen ostot	1 309 119,37		726 547,84	
Muut kulut	71 490,01	6 298 814,96	39 521,47	5 779 324,35
RAHOITUSTUOTOT JA -KULUT				
Rahoituskulut	0,00	0,00	704,11	704,11
TUOTOT VEROISTA JA PAKOLLISISTA MAKSUISTA				
Perityt arvonlisäverot	-2 429,05		-751,91	
Suoritetut arvonlisäverot	370 995,98	368 566,93	241 813,04	241 061,13
TUOTTO- JA KULULASKELMA	6 083 938,21		5 388 417,41	
LYHYTAIKAISET SAAMISET				
Myyntisaamiset	-53 110,08		-86,36	
Muut lyhytaikaiset saamiset	0,00	-53 110,08	0,00	-86,36
RAHAT, PANKKISAAMISET JA MUUT RAHOITUSVARAT				
Kassatilit	1 081,70	1 081,70	-28,40	-28,40
VAIHTO- JA RAHOITUSOMAISUUS	-52 028,38		-114,76	
VASTAAVAA	-52 028,38		-114,76	
Ostovelat	107 801,29		12 691,11	
Kirjanpitoyksiköiden väliset tilitykset	6 473,83		79 930,51	
Edelleen tilittävät erät	0,00		2 658 790,49	
Siirtovelat	1 844,31		73 635,56	
Muut lyhytaikaiset velat	0,00		0,00	
LYHYTAIKAINEN	116 119,43		2 825 047,67	
VIERAS PÄÄOMA	116 119,43		2 825 047,67	
VASTATTAVAA		116 119,43		2 825 047,67
TILIKAUDEN TUOTTO-/KULUJÄÄMÄ		6 148 029,26		8 213 350,32

3. Tase

Kotimaisten kielten keskus kuuluu opetus- ja kulttuuriministeriön kirjanpitoyksikköön ja Kotuksen tase sisältyy ministeriön tilinpäätökseen.

4. Liitetiedot

Liitteet 1–11. Ei ole ilmoitettavaa.

Liite 12. Muut monivuotiset vastuut

Valtion talousarvion yksityiskohtaisten perustelujen yleisten määräysten kohdan Toimintamenomäärärahat perusteella tehdyt tavanomaiset sopimukset ja sitoumukset

Tavanomaiset sopimukset ja sitoumukset (esim. vuokria, atk-käyttöpalveluja ja muita toimintamenoista maksettavia hankintoja koskevat sopimukset, diaarinumerot mainittava)	Talousarvio-menot v. 2016, euroa	Määrärahatarve v. 2017, euroa	Määrärahatarve v. 2018, euroa	Määrärahatarve v. 2019, euroa	Määrärahatarve myöhemmin, euroa	Määrärahatarve yhteensä, euroa
Senaatti-kiinteistöt, vuokrasopimus Virastotalo, Vuorikatu 24, diaarinro: 6/06/13	59 451,89					
Senaatti-kiinteistöt, vuokrasopimus Virastotalo, Hakaniemenranta 6, diaarinro: 99/06/15	576 072,23	587 935,00	587 935,00	587 935,00	1 224 864,56	2 988 669,56

Muulla kuin valtion talousarvion yksityiskohtaisten perustelujen yleisten määräysten kohdan Toimintamenomäärärahat perusteella tehdyt sopimukset ja sitoumukset

Muut sopimukset ja sitoumukset (muulla perusteella tehdyt sopimukset ja sitoumukset esitetään eriteltyinä säädöksittäin tai päätöksittäin, diaarinumerot mainittava)	Talousarvio-menot v. 2016, euroa	Määrärahatarve v. 2017, euroa	Määrärahatarve v. 2018, euroa	Määrärahatarve v. 2019, euroa	Määrärahatarve myöhemmin, euroa	Määrärahatarve yhteensä, euroa
Ei ilmoitettavaa						0,00

5. Allekirjoitukset

Olemme tänään hyväksyneet Kotimaisten kielten keskuksen tilinpäätöksen.

Helsingissä 28.2.2017

Ulla-Maija Forsberg
johtaja
Kotimaisten kielten keskus

Toni Nykänen
hallintopäällikkö
Kotimaisten kielten keskus